

Afrika ile Sağlık Diplomasisi Çalışma Kahvaltısı Sonuç Raporu

29 Mart 2016, Ankara

KATILIMCI LİSTESİ

Kurumlar

Prof. Dr. Yedigir İzmirli, İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü

Dr. Ruşen Yıldırım, DEİK Sağlık Turizmi İş Konseyi Başkanı

Prof. Dr. Sedat Aybar, İAU AFRİKAM Merkez Müdürü

Nihan Karaçam, Acıbadem Ankara Hastanesi Direktörü, Acıbadem Sağlık Grubu

Dr. Zafer Salimoğlu, Acıbadem Ankara Hastanesi Doktoru

Chehou Oussoumanou, Ortadoğu ve Afrika Pazarlama Uzmanı, Acıbadem Sağlık Grubu

Alper Uluca, Uluslararası Hasta Hizmetleri Uzmanı, Acıbadem Sağlık Grubu

Tolga Konaç, Uluslararası İlişkiler Müdürü, Anadolu Sağlık Merkezi

Ömür Özüpek, CEO, Batıgöz Hastanesi

Çağlar Demirbağ, Uluslararası Satış ve Pazarlama Direktörü, Bozlu Holding (Neolife Tıp Merkezi)

Başak Canbulat, Koordinatör, DEİK Sağlık Turizmi İş Konseyi

Dr. Hüseyin Çağıl, Uluslararası Pazarlama Direktörü, Emsey Hastaneleri

Aylin Yaman, Genel Müdür, Güven Hastanesi

Somer Emre Al, Uluslararası Hasta Hizmetleri Uzmanı, Güven Hospital

Çiğdem Karaçay, Ankara Temsilcisi, İstanbul Aydın Üniversitesi

Bahar Dilşa Kavala, Müdür Yardımcısı, İstanbul Aydın Üniversitesi, Afrika Uygulama ve Araştırma Merkezi

Alper Kocatürk, Uluslararası Hasta ve İş Geliştirme Uzmanı, İzmir Üniversitesi Hastanesi

Emre Kubba, Uluslararası İş Geliştirme Uzmanı, İzmir Üniversitesi Hastanesi

Duygu Yılmaz, Ankara Temsilcisi, Kayı Benefit Sağlık Hizmetleri

Tuğba Arız, Uluslararası İlişkiler Müdürü, Lokman Hekim Hastanesi

Mustafa Özdemir, Uluslararası İlişkiler Koordinatörü, Lokman Hekim Hastanesi

Oktay Baştañođlu, Uluslararası Pazarlama Müdürü, Memorial Sağlık Grubu

Veysel Taş, Türk Havayolları Özel Yolcu Segmenti Müdürü

Kamu Katılımcıları

Öner Güner, Sağlık Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürü

Aykut Kumbaroğlu, Dış İşleri Bakanlığı Afrika Genel Müdür Yardımcısı

Halis Kaya, Ekonomi Bakanlığı, Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Dt. Abdullah Sert, Sağlık Bakanlığı, İkili İlişkiler Daire Başkanı

Dr. Mehmet Yılmaz, TİKA Dış İlişkiler ve Ortaklıklar Daire Başkanı

Barış Çelik, Sağlık Bakanlığı, İkili İlişkiler Dairesi Uzmanı

Güvenç Güngör, Sağlık Bakanlığı, Uluslararası Sağlık Politikaları Departmanı Uzmanı

Afrika Diplomatik Temsilcilikleri

1. Burundi Büyükelçisi Joël Nkuragabagaya
2. Gabon Büyükelçisi Hermann Immongault
3. Gine Büyükelçisi Daouda Bangoura
4. Güney Sudan Büyükelçi Francis Okeny Olaka
5. Somali Büyükelçisi Abdullahi Mohamed Ali
6. Sudan Büyükelçi Ibrahim Elsheikh Abdelrazig Ahmed
7. Kongo Demokratik Cumhuriyeti Büyükelçisi Marcel Mulumba Tshidimba
8. Tunus Büyükelçisi Mohamed Salah Tekaya
9. Benin Büyükelçiliği Müsteşarı Hounkanrin Mahouton Mathieu
10. Cezayir Büyükelçiliği Müsteşarı, Yacine Hadji
11. Etiyopya Büyükelçiliği Müsteşarı, Mebrat Mekonnen Assres
12. Kenya Büyükelçiliği Müsteşarı, Andrew Mujivane
13. Moritanya Byükelçiliği Müsteşarı, Abdellahi Ould Mourad
14. Fas Büyükelçiliği Müsteşarı Taoufik Maazouzi
15. Uganda Büyükelçilik Müşaviri Moses Kasujja Kalule Kagodo
16. Ruanda Büyükelçiliği Ticaret Ataşesi, Vivient Kayitesi
17. Fas Büyükelçiliği Danışmanı Soad Souleimani

TOPLANTI RAPORU

İstanbul Aydın Üniversitesi Afrika Uygulama ve Araştırma Merkezi (AFRİKAM) ve DEİK Sağlık Turizmi İş Konseyi (SAİK) işbirliği ile 29 Mart'ta, Ankara Sheraton Otel'de, Afrika Ülkeleri Ankara Büyükelçilerinin katılımıyla Afrika ile Sağlık Diplomasisi konulu çalışma kahvaltısı gerçekleştirildi.

İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yadigar İzmirli, AFRİKAM Direktörü Prof. Dr. Sedat Aybar ve SAİK Başkanı Dr. Ruşen Yıldırım, Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Genel Müdürü Dr. Öner Güner, Dış İşleri Bakanlığı Afrika Genel Müdür Yardımcısı Aykut Kumbaroğlu, TİKA Dış İlişkiler Daire Başkanı Mehmet Yılmaz, Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Halis Kaya, Türk Havayolları Özel Yolcu Segmenti Müdürü Veysel Taş ile Burundi, Demokratik Kongo, Gine, Tunus, Kenya, Etiyopya, Sudan, Güney Sudan, Fas, Gabon, Cezayir, Moritanya, Uganda ve Ruanda Büyükelçi ve Temsilcilerine ilaveten SAİK Üyesi Acıbadem Sağlık Grubu, Batıgöz Hastanesi, Neolife Tıp Merkezi, Emsey Hastanesi, Güven Hastanesi, İzmir Kent Hastanesi, Lokman Hekim Hastanesi, Bayındır Sağlık Grubu, Memorial Sağlık Grubu, Medikal Park Sağlık Grubu temsilcilerinin katıldığı toplantıda Afrika ile sağlık alanındaki ilişkiler masaya yatırıldı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü, Prof. Dr. Yadigar İzmirli'nin yaptığı ve Afrika ülkelerinin "yapısal faktörler nedeniyle sağlık koşullarının kötü olduğunu, bunun kalkınma açısından dezavantajlı bir durum yarattığını, İAÜ'nin sağlık ve eğitim alanlarında yapılacak akademik çalışmalarda öncü olmayı planladığını ve Afrika kıtasındaki akademik kurumlarla geliştirilecek işbirliklerinin karşılıklı olarak iktisadi kalkınmaya katkı sağlayacağını" vurguladığı konuşmayla başlayan Çalıştay, üç saate yakın sürdü. SAİK Başkanı ve Kent Hastanesi CEO'su, Dr. Yıldırım'ın Türkiye'deki Sağlık Sektörüne ilişkin yaptığı sunumun ardından, İstanbul Aydın Üniversitesi, Afrika Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sedat Aybar, çalıştayın vurgusunu belirleyen genel çerçeveyi katılımcıların katkısına açan bir konuşma yaptı. Bunun ardından aşağıdaki hususlar dile getirildi:

- Afrika ülkeleri küresel iklim değişikliği ve yapısal faktörlerin etkisiyle ciddi bulaşıcı hastalıklar başta olmak üzere önemli sağlık sorunları ile karşı karşıyadır ve bu tür sağlık sorunları Afrika ülkelerinin kalkınma hedeflerine ulaşmasına engel teşkil etmektedir. Afrika kıtasında sağlık konusunun kalkınma perspektifinden çalışılması sadece Türkiye'de değil, Afrika ile derin tarihsel bağları olan Batı'da da henüz yeterli ilgiyi görmüş değildir. Bu alanda yapılan çalışmalar daha çok hastalık odaklı ve zaman kısıtlı ele alınmakta, pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşun, Sivil Toplum Örgütünün, insani yardım teşkilatlarının ve hayırsever bireylerin kurdukları yardım kuruluşlarının başlattıkları girişimler, uygulama süreleri tamamlandığında gündemden kalkmakta ve unutulmaktadır. Sağlık alanında ihtiyaç duyulan hastalık odaklı bir yaklaşımın ötesinde kalıcı ve sağlık sorunlarıyla baş edebilecek kapasitenin yaratılmasına yönelik çabalaradır.
- Sağlık hizmetlerinin giderek daha fazla kalkınma çalışmalarının bir parçası olarak görülmeye başlanması, Türkiye'nin Afrika açılımına denk gelmiştir. Sağlık da aynı eğitim

gibi bir yandan ülkemiz ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkileri geliştirirken diğer yandan Afrika'nın kalkınma odaklı sorunlarıyla başetmek için kilit öneme sahip bir alan teşkil etmektedir. Sağlık bağlantılı kalkınma sorunlarına cevap vermek, kıtaya eğitim, akademik işbirliği, öğretim alanlarında karşılıklı değişim ve işbirlikleri programlarının uygulamaya konmasını gerektirmektedir.

- Afrika'daki sağlık problemleri ve sağlık alanında Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında tesis edilebilecek işbirliği çok boyutlu olup sağlık personeli eğitimi ve değişiminden, Afrika'da hastanelerin açılması ve sağlık turizmine kadar pek çok alanda işbirliği yapmak mümkündür. Ödeme sistemlerinden, sosyal güvenlik sistemlerine, özel hizmet sağlayıcılar ve kamu kuruluşları arasındaki işbirliğinden ilaçlar, farmasötik ürünler ve tıbbi cihazlara kadar geliştirilebilecek pek çok alan bulunmaktadır.
- Türkiye, son on dört yılda sağlık reformlarında önemli bir aşama kaydetmiş olup uluslararası arenada sağlık sektöründe önemli bir oyuncu haline gelmiştir. Bu çerçevede sağlık diplomasisi platformu içinde, sağlık reformu sürecinde edindiği deneyimleri Afrika ülkelerine aktarması, Afrika ülkelerinin bu yoldaki çabalarına ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine önemli bir destek sağlayacaktır.
- Tropik ve Afrika merkezli yaygın hastalıkların araştırıldığı uzman hastanelere ve eğitim kurumlarına sahip olmayan Türkiye'de kapasite inşa etmek için bu alanlarda araştırmalar yapan Batı'daki ve Afrika kıtasındaki eğitim ve araştırma kurumlarıyla daha yakın işbirliklerinin geliştirilmesi gerektirmektedir. Böylece Türkiye, kıtadaki birincil sağlık sorunlarının çözümüne (geniş halk yığınlarına yönelik temel sağlık hizmetleri) katkı yaparken, kıtadaki sağlık sektörü görünürlüğünü arttıracaktır. Bunun yurt içi sağlık sektörü getirileri önemi artan sağlık turizmi şeklinde olacaktır.
- Sağlık hizmetleri alanında gelişmiş bir konumda bulunan Türkiye'ye geçtiğimiz yıl Avrupa, Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden toplam 500.000 hasta, sağlık turizmi kapsamında tedavi olmaya gelmiştir. Türkiye'de göz hastalıkları, ortopedik cerrahi, organ nakli, kanser tedavisi, beyin cerrahisi gibi pek çok sofistike alanda yüksek teknoloji ve eğitilmiş tıbbi personelle hizmet verilmektedir. Afrika ülkelerinin kendi ülkelerinde gerçekleştiremedikleri tedaviler için hastalarını Avrupa veya Amerika yerine Türkiye dünyada en fazla JCI tarafından akredite olmuş sağlık kuruluşuna sahip ülke olan Türkiye'ye göndermesi, aynı hizmeti üçte bir maliyetle alabilmesine olanak tanıyacak, bu da Afrika hükümetlerinin bütçelerini olumlu etkileyecektir.
- Hastanelerimizin Afrika kıtasına yatırım yapmaları, karşılıklı işbirlikleri ile kıtada yaygınlaşan yatırım yelpazesinde yer almaları kamunun geliştirdiği ikili ilişkiler kapsamında sağlanmalıdır. Bunun için kredilendirme, teşvikler, sigorta hizmetleri, yatırım kolaylıklarının sağlık sektörüne sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Altyapı ve ulaşım alanları sağlık turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Afrika'da 50 noktaya uçan Türk Havayolları, 2016 yılı itibarıyla Ekonomi Bakanlığının Hasta Yol Mevzuatı programına dahil olarak Afrika'dan gelecek hastaların yol masraflarının %50'sini tedavi bitiminde ülkelere döndükten sonra iade etmeye

başlamıştır. Bu uygulamanın da daha fazla kişinin faydalanmasına olanak sağlayacak şekilde Afrika ülkeleri nezdinde duyurulması faydalı olacaktır.

- Afrika ülkeleri sağlık turizmine ek olarak sağlık alanında Türkiye’den yatırım ve teknoloji transferi de beklemektedir. Halen hazırda sağlık sektöründe sosyal sorumluluk kapsamında gerçekleştirilen pek çok girişim yaygınlaştırılabilir ve Türk sağlık sektörünün kıtadaki görünürlüğü kuvvetlendirilebilir. Bu anlamda yayınlar, THY tanıtım billboardları, Türk günü türünden organizasyonlar kıtada gerçekleştirilebilir. Bunlar için kamu – özel sektör işbirliği sağlanması yararlı olacaktır.
- Sağlık hizmetleri çok geniş bir alanı kapsamakta olup her Afrika ülkesinde farklı sistemler uygulanmaktadır. Örneğin Fas’ta sosyal güvenlik sistemi vatandaşların çoğunluğunu kapsamakla birlikte yurt içinde tedavisi mümkün olan bir hastalığın yurt dışında tedavisi bu güvenceden yararlanamamaktadır. Devlet yapısının güçlü olduğu bazı Afrika ülkelerinde kamu-özel sektör işbirliği modeli, kapasitesi yeterli olmayan ülkelerde özel hastane yatırımları düşünülebilir. Türkiye’nin Afrika ülkelerindeki sistemsel farklılıkları anlaması ve sağlık sektöründe işbirliği ve destek modellerini ona göre şekillendirmesi gerekmektedir. Burada kaynak israfına engel olmak için üniversite-kamu-özel sektör işbirliğinde yol açıcı, yol gösterici çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Afrika ile Sağlık sektöründe işbirliği yalnızca hastane yatırımlarını değil, ilaç üretimi ve medikal cihazların da dahil olduğu geniş bir alanı kapsamaktadır. Halen hazırda bu alanlarda yol kat edilmiş olmasına rağmen bu yeterli değildir.
- Afrika’da bazı ülkelerde gelişmiş tıbbi cihaz eksikliği çekilirken, bu tür cihazların mevcut olduğu bazı ülkelerde ise cihazları kullanacak personel bulunamamaktadır. Özellikle tıp teknolojisini kullanacak sağlık personeli eğitimi ve değişimi de işbirliğinin geliştirilebileceği bir alan olarak görülmektedir. Bu ihtiyaçların tespit edilmesi ve bu ülkelere yönelik çalışmalar yapılması yukarıda bahsedilen kalkınma hedeflerine ulaşmak bakımından kaynak israfının önüne geçilmesine yardımcı olabilir. Arama çalışmaları yapılması sağlık alanında bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.
- Diplomaların karşılıklı tanınması konusu, genel olarak eğitim alanında olduğu gibi tıp eğitiminde de halledilmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Yurtdışında tıp eğitimi görmüş Afrikalıların Türkiye’de uzmanlık eğitimi alabilmesinin de önünün açılması gerekmektedir. Bu konuda YÖK mevzuatı karşılıklılık ilkesi çerçevesinde ele alınmalı, Türkiye’nin uyumlu olduğu Bologna süreci ile Afrika kökenli üniversite mezunlarının, tıp, hemşirelik, eczacılık fakültelerinin statüsü standartlaştırılmalı ve bu yönde çalışmalar başlatılmalıdır.
- Türkiye’deki ilaçların prospektüslerinin yalnızca Türkçe olması, Türkiye’de sağlık hizmeti alan yabancıları olumsuz etkilemektedir. Prospektüslerin Türkçe dışındaki dillerde de hazırlanması beklenmektedir.

- Afrika kıtası söz konusu olduğunda halka yönelik sağlık hizmetlerinden başlayarak, sağlık turizmine kadar olan geniş yelpazede başarılı olmanın şartının sadece özel – kamu işbirliğinin koordinasyonunun sağlanması değil, kamuda bu alanla ilgili olan farklı bakanlıkların, departmanların, müsteşarlıkların da örneğin Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar tarzı bir yapı altında, “deniz aşırı ülke ilişkileri” koordinasyonunun sağlanması gerekmektedir.